

Milieubeleid versus bosbeleid? Een ongewenste confrontatie

In de laatste tijd treedt een verscherping op van de toch al niet steeds probleemloze verhouding tussen het natuur- en landschapsbeleid en het bosbouwbeleid. Dat is geen goede zaak. Beide, bos en natuur, zijn sinds mensenheugenis en eigenlijk zolang bos bestaat zo nauw met elkaar verweven dat een integratie van deze twee meer voor de hand lijkt te liggen dan een confrontatie. Maar wij mensen maken er soms iets heel moeilijks van, zelfs van bos, natuur en landschap. Daarover gaat dit Bos en Hout Bericht.

Waarover gaat het...

Ik wil me in dit Bos en Hout Bericht beperken tot een tweetal belangrijke gebeurtenissen van totaal verschillende aard. In de eerste plaats een beslissing van de minister van Landbouw en Visserij om de aanleg van 500 ha bos op akkerbouwgrond in Noord-Groningen onmogelijk

te maken door de drie daarvoor in aanmerking komende subsidies niet toe te kennen. Het is een besluit dat hij baseert op zijn verantwoordelijkheid voor natuur en landschap. Het zal bekend zijn dat deze zelfde minister daarnaast ook voor landbouw en voor bosbouw verantwoordelijk is. Hij heeft dus besloten op grond van een afweging, mogen wij aannemen,

en dat is politiek een interessant gegeven. Het tweede geval betreft het verschijnen van het beleidsvoornemen voor het Natuurbeleidsplan. Een beleidsvoornemen dus, en dat wil zeggen dat dit produkt van het ministerie van Landbouw en Visserij onderworpen wordt aan de beoordeling van, in de eerste plaats, een aantal adviesorganen van de minister, en, nadat de minister zijn plannen op grond van de adviezen eventueel heeft bijgesteld, uiteraard aan die van het parlement. In dit Natuurbeleidsplan, zoals het nu ter tafel ligt, zit heel veel dat iemand die zich voor het bosbouwbeleid interesseert zwaar te denken geeft.

De teleurstelling in Noord-Groningen

Zo langzamerhand weten velen al waarom het gaat, zowel mensen die in de landbouw werkzaam zijn als bosbouwers, natuurbeschermers, politici en andere belangstellenden.

Een groot landbouwbedrijf in Groningen heeft geruime tijd geleden de minister van Landbouw en Visserij benaderd in verband met de beplanting van ruim 500

Landschap in Noord-Groningen. Moet het bij één boom blijven?

B O S E N H O U T B E R I C H T E N

ha akkerbouwgrond, gelegen vlak bij de Dollard, met snelgroeiend tijdelijk bos.

Daarbij wilde de eigenaar, logischerwijs, gebruik maken van de daarvoor bestemde subsidieregelingen, en wel:

- De normale subsidie die het ministerie bij de aanleg van nieuwe bossen kan geven in het kader van de Regeling Bijdragen Bos- en Landschapsbouw
- De extra bijdrage die voor snelgroeiend bos ter beschikking is gesteld door het ministerie van Economische Zaken
- De jaarlijkse vergoeding die door het ministerie van Landbouw en Visserij verleend wordt in het kader van de braaklegregeling.

We gaan nu niet op deze subsidiemogelijkheden in; een ieder die enigszins met de bosbouw vertrouwd is kent ze.

Zodra de plannen van dit landbouwbedrijf bekend raakten, kwam prompt de Milieufederatie Groningen in het geweer. We hebben het hierover uitvoerig gehad in een van onze laatste Bos en Hout Berichten. Geïnteresseerden verwijzen wij daarnaar ¹⁾.

De provincie Groningen mengde zich ook in de discussie en wees er op dat de 500 hectares waarom het gaat, volgens het desbetreffende streekplan open gebied moet blijven. Nu is een streekplan richtinggevend, niet bepalend. Dat is het bestemmingsplan. De gemeenten waarin het terrein is gelegen hadden dit echter niet via bestemmingsplannen van het buitengebied geregeld. Nu hebben ze, achteraf, een voorbereidingsbesluit voor zo'n plan getroffen, waardoor in het bewuste gebied niets meer zou mogen gebeuren zolang het bestemmingsplan niet tot stand is gekomen. Maar dat voorbereidingsbesluit kwam nadat de gemeenten bekend waren met de wens van de betrokken grondeigenaar om bos aan te leggen. Men kan zich dus terecht afvragen of behoorlijk bestuur toelaat dat op grond van dat voorbereidingsbesluit deze eigenaar in zijn plannen wordt gedwarsboomd. Dat is zeer te betwijfelen.

Intussen moest uiteraard, in verband met de subsidie-aanvragen, ook het ministerie van Landbouw en Visserij zich met de situatie bemoeien. Dat gebeurde echter vanuit een totaal andere invalshoek. Het gebied waar bos zou worden aangelegd is in het structuurschema Natuur- en Landschapsbehoud, in 1985 door de Tweede Kamer aangenomen, als ganzen-

gebied vermeld. Als zodanig kan het worden gekwalificeerd als een zogenaamd waardevol agrarisch cultuurlandschap (w.a.c.), en bovendien broedt er de kwartelkoning, aldus het ministerie. Deze argumenten bleken doorslaggevend te zijn. Eind juli berichtte minister Braks de betrokken grondeigenaar dat hij alle aangevraagde subsidies weigert. Zijn motivering was als volgt: Het gaat om een waardevol agrarisch cultuurlandschap, een belangrijk ganzengebied, en dat betekent dat „bij beslissingen omtrent de noodzaak van ruimtelijke ingrepen waarvoor het Rijk (mede)verantwoordelijkheid draagt en die er toe kunnen leiden dat de... kenmerken en waarden van deze agrarische cultuurlandschappen worden aangetast, een zwaar gewicht zal worden toegekend aan het behoud van deze waarden en kenmerken”. Aldus de minister. En zo wordt de grondeigenaar gedwongen een onaantrekkelijk geworden graanteelt voort te zetten of de grond braak te laten liggen, waarbij de kwartelkoningen ongetwijfeld ook zullen vertrekken.

Het is een uiterst merkwaardige zaak dat in een land als het onze, waarin jaarlijks 600.000 ganzen verblijven, een gebied van 500 ha kennelijk zo essentieel is dat door bebossing daarvan die ganzenpopulatie negatief zou worden beïnvloed. Moeten op grond daarvan bos- en natuurbeleidsbelangen met elkaar in botsing komen? Het spreekt vanzelf dat, als het om het vele tienduizenden hectares ganzengebied zou gaan, de minister ter wille van een evenwichtig beleid zou moeten kunnen ingrijpen. Maar het is niet te billijken dat op dezelfde gronden als waarop de minister nu handelt, ieder stukje ganzengebied of een ander waardevol agrarisch cultuurlandschap tot verboden gebied voor bosaanleg kan worden verklaard. Als men de verschillende criteria voor de w.a.c.'s in kaart brengt, en dat betekent dat men weidevogelgebieden, ganzengebieden, en een aantal andere criteria samenvoegt, dan is een heel groot deel van Nederland, en wel het nu bosarme deel, voorbestemd nimmer een bijdrage aan de bosuitbreiding te leveren.

Nu is er in dit verband een niet onbelangrijk politiek gegeven. Toen het structuurschema Natuur- en Landschapsbehoud dat de w.a.c.'s in het leven heeft geroepen in de Tweede Kamer aan de orde was, heeft Te Veldhuis (VVD) kritiek geleverd juist op de waardevolle agrarische cultuurlandschappen, omdat hij vreesde dat bij het beleid ten aanzien van deze landschappen geen afgewogen keuze zou

worden gemaakt. Hij waarschuwde er voor dat een eenzijdige of primaire keuze voor weidevogels en ganzen het draagvlak van het beleid bij een zeer groot deel van de Nederlandse bevolking, vooral bij de agrarische bevolking ter plaatse, aanzienlijk zou versmallen. „Wij moeten oppassen voor de averechte gevolgen die op den duur kunnen ontstaan”, aldus Te Veldhuis. Hij pleitte voor een nevenschikking van de belangen natuur en landschap enerzijds en landbouw anderzijds. Heel interessant in dit verband is het antwoord dat de minister van Landbouw toen gaf. De heer Braks herhaalde dat in de genoemde gebieden waarvoor het Rijk medeverantwoordelijkheid draagt groot gewicht aan het behoud van de natuurwaarden zal worden toegekend, maar hij voegde daaraan het volgende toe: „Het geven van groot gewicht aan die waarden betekent niet dat het belang van de landbouw niet even zwaar zou kunnen wegen. Het laatste is zeker het geval indien er in zo'n gebied sprake is van een collectief landbouwbelang, waarbij er bijvoorbeeld sprake is van een gemiddeld gesproken slechte inkomenssituatie...” Braks zei dat in de praktijk steeds oplossingen moeten worden gevonden die aan beide belangen op evenwichtige wijze recht doen.

Het lijkt er op dat hij bij zijn besluit waarom het nu gaat deze uitspraak heeft vergeten. In de brief waarin hij de subsidies afwijst is met geen woord gesproken over de collectieve problemen die wel degelijk in de landbouw in Noord-Groningen bestaan. Dat de inkomenssituatie daar rooskleurig is zal niemand kunnen beweren. Het is niet voor niets dat een landbouwbedrijf afziet van het bedrijven van akkerbouw en overgaat op bosbouw. Gezien zijn zojuist genoemde uitspraak in de Tweede Kamer moet de minister toch duidelijk maken, niet alleen waarom hij ter plaatse geen bos wil hebben, maar ook op grond waarvan hij meent dat in dit geval het landbouwbelang achtergesteld moet worden. Wij hopen dat de grondeigenaar bij de minister protest zal aantekenen en, bij een blijvende afwijzing in beroep zal gaan. De zojuist genoemde uitspraak van de heer Braks in de Tweede Kamer zal hierbij zeker een rol gaan spelen.

Het Natuurbeleidsplan, goed bedoeld

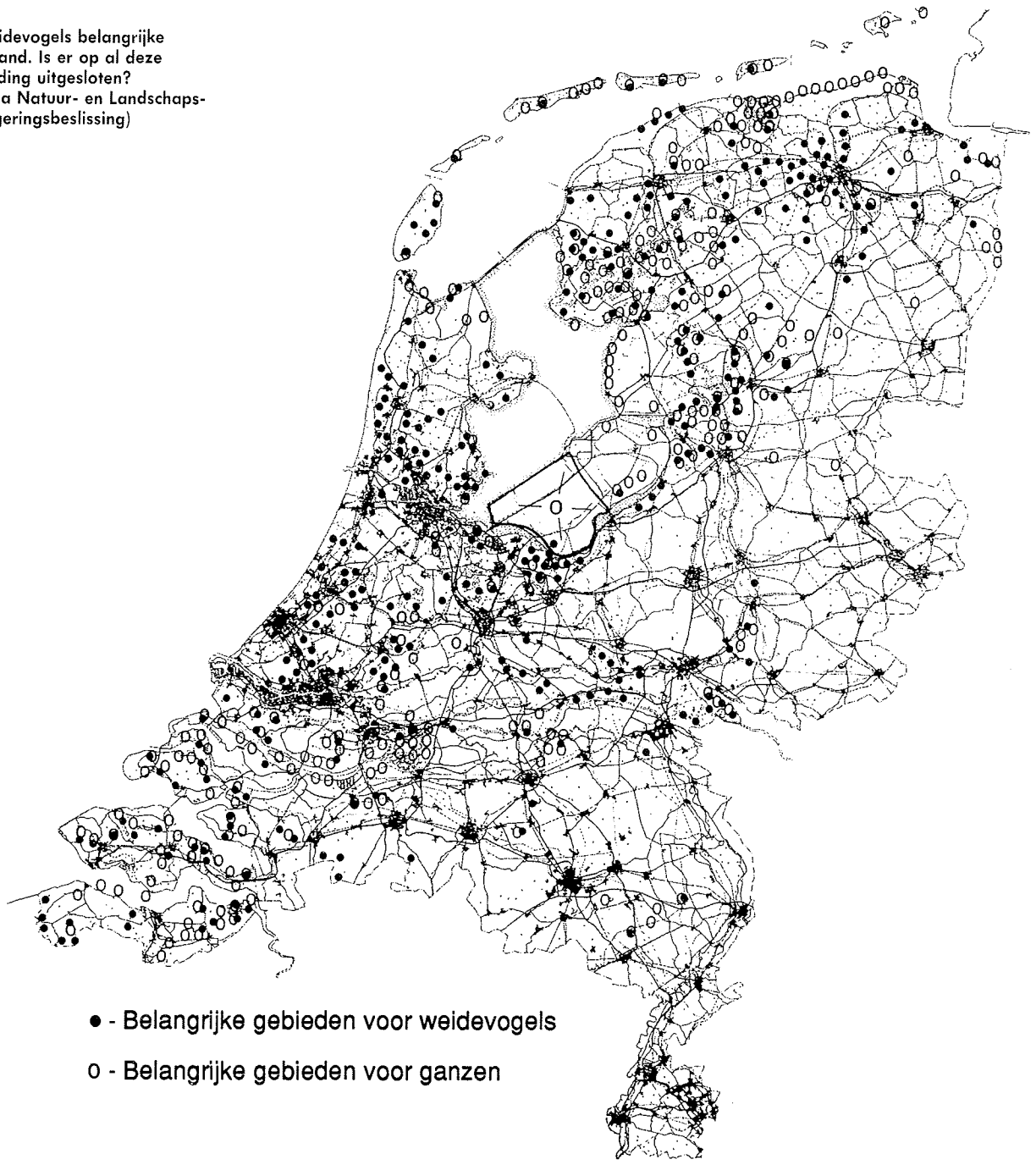
maar een bron van problemen

Het beleidsvoornemen van de minister van Landbouw en Visserij voor een

¹⁾ H.A. van der Meiden - Nieuwe belemmeringen voor de houtproductie. Bos en Hout Bericht nr. 4, 1989. Verkrijgbaar bij de Stichting Bos en Hout na betaling van fl 4,50.

B O S E N H O U T B E R I C H T E N

Voor ganzen en weidevogels belangrijke gebieden in Nederland. Is er op al deze plaatsen bosuitbreiding uitgesloten?
(uit: Structuurschema Natuur- en Landschapsbehoud; deel d: regeringsbeslissing)

● - Belangrijke gebieden voor weidevogels

○ - Belangrijke gebieden voor ganzen

Natuurbeleidsplan heeft de Stichting Bos en Hout aanleiding gegeven tot een scherpe reactie in de richting van de Bosraad, een van de lichamen die om advies is gevraagd en waarvan de Stichting deel uit maakt.

Wij hebben er op gewezen dat het Natuurbeleidsplan grondig is opgezet, goed gedocumenteerd en zeer gedetailleerd, dat het een basis probeert te leggen voor een allesomvattend regeringsbeleid op het gebied van natuur en landschap, en dat dit waardering verdient. Die grondigheid betekent echter

ook de zwakte van het document want een aantal andere beleidsterreinen, met echt méér maatschappelijk belangrijke aspecten dan alleen het natuurbelang, zijn in meer of mindere mate in het natuurbeleid geïncorporeerd en dat zal onherroepelijk aanleiding geven tot grote principiële tegenstellingen. En daarop zit niemand te wachten. Dat geldt ook voor de bosbouw.

Het kardinale probleem is dat vrijwel het gehele Nederlandse bosareaal is ondergebracht in de kerngebieden van de

ecologische hoofdstructuur, de gebieden waar het regeringsbeleid sterk zal worden gericht op behoud en ontwikkeling van natuurwaarden. Dat impliceert zonder meer een sterk vergrote invloed van het natuurbeleid op onze bossen. En daartegen heeft onze Stichting onoverkomelijke bezwaren. Waarom? Omdat het regeringsbeleid ten aanzien van de bosbouw in Nederland is vastgelegd in het Meerjarenplan Bosbouw, en een ieder weet dat dit na heel moeizaam overleg tot stand is gekomen met gelukkig de instemming van alle bij het bos betrokken

B O S E N H O U T B E R I C H T E N

belangen. Zoals het in februari 1987 door de Tweede Kamer is vastgesteld, is het een evenwichtig complex van beleidslijnen geworden en een goede basis voor een realistisch, positief, alle belangen recht-doend bosbouwbeleid in ons land. Tot die belangen hoort uiteraard ook de noodzakelijke nationale houtproductie, essentieel en van steeds groter belang wordend voor onze toekomstige houtvoorziening. Als echter het Nederlandse bos vrijwel volledig in het Natuurbeleidsplan wordt geïntegreerd, wordt het ondergeschikt gemaakt aan de eisen die in het kader van het natuurbeleid worden gesteld. En laten we wel beseffen: Dat Natuurbeleidsplan zal een „hogere” status krijgen dan het Meerjarenplan Bosbouw; voorzien wordt om het zelfs wettelijk te verankeren.

De te verwachten problemen blijken duidelijk uit wat in het Natuurbeleidsplan over kerngebieden en bossen wordt opgemerkt. Laten we enkele voorbeelden noemen:

– Het Natuurbeleidsplan zegt dat het beleid ten aanzien van de kerngebieden is gericht op het veiligstellen en vergroten van de bestaande natuurwaarden en dat daartoe negatieve ontwikkelingen worden geweerd.

Welnu, ons is zeer wel bekend dat in het kader van het natuurbeleid de houtproductie en trouwens ook vaak de recreatie nogal eens als negatieve ontwikkelingen worden beschouwd, om het maar voorzichtig uit te drukken. Omgekeerd strookt het door het natuurbeleid gewenste beheer allerminst steeds met het bosbeheer zoals andere belangen dat voorstaan. Het is wel frappant overigens dat in het hele Natuurbeleidsplan andere belangen, zeker waar het de bosbouw betreft, nauwelijks worden genoemd.

– Men wil, aldus het Natuurbeleidsplan, voor de veiligstelling en het beheer van kerngebieden vooral de Natuurbeschermingswet toepassen.

Welnu, wij kennen de toepassing van die wet op bossen. De ellende rond het onder de Natuurbeschermingswet brengen van delen van het landgoed „De Utrecht” liggen de bosbouw nog vers in het geheugen. Indien door iets de vrijheid van beseigenaren en de mogelijkheden om het beheer naar eigen inzicht te voeren aan banden worden gelegd, dan is het wel door deze wet.

– Volgens het Natuurbeleidsplan zullen aankoop en beheer van terreinen worden ingezet voor de realisering van de ecologische hoofdstructuur.

Ook hier weer een merkwaardige beleidsuitspraak. Als dan toch extra gemeenschapsgelden beschikbaar zijn

voor de aankoop van bossen, waarom die middelen dan niet gebruiken om de desbetreffende beseigenaren in staat te stellen hun bezit onder goed beheer te behouden in plaats van dat te moeten verkopen aan de staat of aan natuurbeschermingsorganisaties? Dat lijkt heel wat goedkoper.

– Men wil bij de invulling van het percentage bos met accent natuur (volgens het Meerjarenplan Bosbouw moet dat 18% van het totale bosareaal zijn) de nadruk bij de kerngebieden leggen en daardoor kan daar zelfs omvorming van ontginningsbos tot natuurbos aan de orde zijn. In de eerste plaats moet worden opgemerkt dat het vreemd is dat men daarbij de nadruk bij de kerngebieden wil leggen want vrijwel alle bossen zijn in de kerngebieden ondergebracht! Overigens, als het Natuurbeleidsplan opmerkt dat in het multifunctionele bos in de kerngebieden verbetering van natuurwaarden moet worden nagestreefd, hebben wij daarmee geen probleem. Maar dan wel graag in het kader van het Meerjarenplan Bosbouw, want daar is dit geplaatst in de context van het totale pakket van maatregelen die in het bos moeten worden genomen, ook met betrekking tot de houtproductie. In het Natuurbeleidsplan gaat het alleen om de natuurwaarden.

– Men wil bij de vaststelling van het percentage bos met accent natuur in ons land de toekomstige bosuitbreiding in natuurterreinen buiten beschouwing laten. Laten we voorop stellen dat, langs welke weg ook, niet moet worden bevorderd dat de verhouding 82% multifunctioneel bos tegenover 18% met het accent natuur, na veel heen en weer gepraat nu vastgelegd in het Meerjarenplan Bosbouw, wordt doorbroken.

– Het Natuurbeleidsplan wil al op korte termijn locaties aangeven die het meest geschikt zijn voor het aanleggen van nieuw multifunctioneel bos, waarbij ecologische overwegingen en het in het Natuurbeleidsplan aangegeven beleid met betrekking tot bos een rol zullen moeten spelen.

Dit is heel bedenkelijk. Niet voldoende kan worden benadrukt dat de locatie en de aard van nieuwe multifunctionele bossen meer belangen raken dan alleen die van het natuurbeleid en derhalve onderwerp horen te zijn van een veelzijdig, integraal bosbeleid. En dat is vastgelegd in het Meerjarenplan Bosbouw! Overigens, zullen we straks in gebieden met een ecologische hoofdstructuur snelgroeende bossen mogen aanleggen? Het antwoord daarop lijkt ons gezien de ervaringen in Noord-Groningen haast voorspelbaar, namelijk: Neen!

– In het Natuurbeleidsplan wordt gesteld dat de resultaten van hetgeen over bossen daarin is opgenomen zal worden betrokken bij „de” herziening van het Meerjarenplan Bosbouw.

Dat is een interessante klap op de vuurpijl! Niemand weet nog iets van een herziening van het Meerjarenplan Bosbouw af, maar de minister kondigt het al aan in het Natuurbeleidsplan zonder enig overleg met welke belangengroepering dan ook!

Wij hebben, samenvattend, onoverkomelijke bezwaren tegen de ingrijpende wijze waarop het hele Nederlandse bos en daarmee het bosbeleid in het Natuurbeleidsplan worden geïntegreerd. Wij voorzien bij de aanvaarding van dit plan, zoals het er nu ligt, de grootst mogelijke problemen voor de realisering van de alle belangen dienende doelstellingen van het Meerjarenplan Bosbouw. Daaraan is niet voor niets vanaf het midden van de zeventiger jaren gewerkt! Wij wijzen in dat verband nog eens op de zeer trage totstandkoming van een uitvoeringsplan voor dat Meerjarenplan. Kennelijk kost dat nogal wat moeite. Het zou beter zijn dat de regering nu eindelijk het in dit plan ontwikkelde beleid eens goed van de grond tilt, in plaats van een nieuwe discussie over de aard en de behandeling van ons bos via het Natuurbeleidsplan te stimuleren, zoals nu ongetwijfeld zal gebeuren. Dit verlengt de vele jaren durende, veel te lange periode van discussies over het bosbeleid zonder dat het tot integrale uitvoering van eerder vastgesteld beleid komt. En zo komen we er nooit uit.

De regering moet regeren, ook wat de bosbouw betreft!

lr. H.A. van der Meiden

Stichting
Bos en Hout
Bosrandweg 5,
postbus 253
6700 AG Wageningen
Tel. 08370-24666

